

10. В Ашхабаде планируется проведение I Всемирной конференции по транспортной инфраструктуре [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tdh.gov.tm/index.php/ru/2013-04-13-07-33-68/15737-2015-12-29-22-41-42>. – Название с экрана.

11. Овлякулиева Д. Три этапа «Национальной программы социально-экономического развития Туркменистана на 2011–2030 годы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://infoabad.com/obschestvo-i-yekonomika/tri-yetapa-nacionalnoi-programy-socialno-yekonomicheskogo-razvitiya-turkmenistana-na-2011-2030-gody.html>. – Название с экрана.

12. В 2016 году все дороги мира приведут в Туркменистан [Электронный ресурс] // Туркменистан: золотой век (электронная газета). – 2015. – 29 января. – Режим доступа: <http://www.turkmenistan.gov.tm/?id=10177>. – Название с экрана.

References

1. Antonova I. Novyj imidzh Turkmenistana [Elektronnyj resurs] / I. Antonova // Chernomorsko-Kaspijskij kur'er. – 2015. – 16 sentjabrja. – Rezhim dostupa: <http://chekas.ru/ru/integration/546.html>. – Nazvanie s jekrana.

2. Gasanov G. Turkmenistan v pervoj 10-ke po privilecheniju prjamyh inostrannyh investicij [Elektronnyj resurs] / G. Gasanov. – Rezhim dostupa: <http://www.trend.az/business/economy/2465512.html>. – Nazvanie s jekrana.

3. Gurbanguly Berdymuhamedov. Jekonomicheskaja strategija Turkmenistana: opirajas' na narod, vo imja naroda [Tekst] / Berdymuhamedov Garbanguly. Ashhabad, 2011. – 20 s.

4. Shokovaja terapija [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Shokovaja_terapija_\(jekonomika\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Shokovaja_terapija_(jekonomika)). – Nazvanie s jekrana.

5. Vozrozhdenie Velikogo shelkovogo puti v XXI veke: ot teorii k praktike [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.iru-eapd.org/detail_publications/id.10. – Nazvanie s jekrana.

6. Proekt sovmestnoj deklaracii o razvitii evroaziatskih zheleznodorozhnyh perevozok i dejatel'nosti po sozdaniju edinogo zheleznodorozhnogo prava: Prinjatju Gruppy jekspertov EJeK OON 19 oktjabrja 2012 g. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2012/sc2/ECE-TRANS-SC2-2012-infdoc06r.pdf>. – Nazvanie s jekrana.

7. Amanmuradov N. Prioritety transportnoj diplomatii Turkmenistana [Elektronnyj resurs] / N. Amanmuradov // Image.ua: mizhnarodnij dilovij zhurnal. – 2015. – 16 ljutogo. – Rezhim dostupa: <http://image.ua/ukrayina-turkmenistan/prioritety-transportnoj-diplomatii-turkmenistana/>. – Nazvanie s jekrana.

8. Kornijenko V. O. Imidzh Ukrai'ny u vnutrishn'opolitychnyh i geopolitychnyh kontekstah suchasnosti [Tekst] / V. O. Kornijenko, S. G. Denysjuk // Studia Politologica Ucraino-Polonia. Vyp.4. – Zhytomyr–Kyj'v–Kraiv: FOP Jevenok O. O., 2014. – S.93–101.

9. Turkmenistan gotov k uvelicheniju postavok topliva v Ukrainu [Elektronnyj resurs] // Korrespondent.biz. – 2015. – 29 oktjabrja. – Rezhim dostupa: <http://korrespondent.net/business/economics/3582552-turkmenystan-hotov-k-uvyelycheniyui-postavok-toplyva-v-ukraynu>. – Nazvanie s jekrana.

10. V Ashhabade planiruetjsja provedenie I Vsemirnoj konferencii po transportnoj infrastrukture [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://tdh.gov.tm/index.php/ru/2013-04-13-07-33-68/15737-2015-12-29-22-41-42>. – Nazvanie s jekrana.

11. Ovljakulieva D. Tri yetapa «Nacional'noj programy social'no-jekonomicheskogo razvitiya Turkmenistana na 2011–2030 gody» [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://infoabad.com/obschestvo-i-yekonomika/tri-yetapa-nacionalnoi-programy-socialno-yekonomicheskogo-razvitiya-turkmenistana-na-2011-2030-gody.html>. – Nazvanie s jekrana.

12. V 2016 godu vse dorogi mira privedut v Turkmenistan [Elektronnyj resurs] // Turkmenistan: zolotoj vek (jelektronnaja gazeta). – 2015. – 29 janvarja. – Rezhim dostupa: <http://www.turkmenistan.gov.tm/?id=10177>. – Nazvanie s jekrana.

Amanmuradov N., Ph.D. in Political Sciences, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Turkmenistan to Ukraine (Ukraine, Kyiv), embassy@ambturkm.org.ua

Transport policy as a factor of image forming foreign policy strategy of Turkmenistan

The main priorities of transport policy of modern Turkmenistan in the context of its positive image, socio-economic modernization of Turkmen society and the initiatives of President G. Berdymukhamedov were determined with the aim of progressive integrating of the country into the global transport system. The article

reveals the importance of a number of important documents related to the development of Euro-Asian road transport linkages through Turkmenistan and its creation of a sustainable transport system.

Keywords: image, transport policy, investment policy, transport infrastructure.

Amanmuradov N., kandidat politicheskikh nauk, Chrezvychajnyj i Polnomochnyj Posol Turkmenistana v Ukraine (Ukraina, Kijev), embassy@ambturkm.org.ua

Транспортная политика как имиджеобразующий фактор внешнеполитической стратегии Туркменистана

Определены основные приоритеты транспортной политики современного Туркменистана в контексте формирования его положительного имиджа, социально-экономической модернизации туркменского общества и инициатив Президента Г. Бердымухамедова, с целью последовательной интеграции страны в мировую транспортную систему. Раскрыто значение ряда важных документов, связанных с развитием Евразийских автотранспортных связей через территорию Туркменистана и созданием его устойчивой транспортной системы.

Ключевые слова: имидж страны, транспортная политика, инвестиционная политика, транспортная инфраструктура.

* * *

УДК 32.01:[323.1–028.82(4)]

Червінка І. М.,
кандидат політичних наук, асистент кафедри
політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»
(Україна, Львів), chaban_iryana888@ukr.net

РАДИКАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Розглянуто поняття «радикалізація», особливості його визначення та притаманні йому ознаки. Вивчено прояви посилення націоналістичних настроїв та їх радикалізації в країнах Європи на сучасному етапі. Розглянуто причини і передумови, що сприяють поширенню націоналістичних тенденцій, зокрема, економічні труднощі, дезінтеграційні настрої та міграційна криза, яка стала каталізатором посилення та радикалізації націоналістичних настроїв в країнах ЄС. Розглянуто поняття «контр-радикалізації» та «де-радикалізації» як основні стратегії протидії процесам радикалізації. Проаналізовано чинники, що ускладнюють сучасну ситуацію в країнах Європи (загроза фрагментації, емоційна складова націоналізму, можливі негативні економічні наслідки посилення націоналізму, імовірність його переростання в ксенофобію та расизм тощо).

Ключові слова: радикалізація, націоналізм, екстремізм, тероризм, ксенофобія, Європа, ЄС.

Світова політика, постійно опиняючись перед обличчям нових викликів та загроз, на сучасному етапі знову стоїть на порозі можливих радикальних змін. Багато експертів вважають, що руйнування сучасної системи міжнародних відносин вже розпочалося. Напевно, дотримуючись синергетичного підходу, доцільніше говорити швидше не про руйнування, а про перебудову системи на основі нових засад та принципів. Дійсно, якісні та кількісні зміни, акумульовані за час існування сучасної системи міжнародних відносин, вимагають її трансформації та реструктуризації.

На жаль, не можна стверджувати, що нові принципи сприятимуть лібералізації та гуманізації міжнародних відносин. Засади демократичної системи сьогодні піддаються випробуванню численними викликами політичного, економічного, етнічного (релігійного, національного тощо) характеру. Проявами кризових тенденцій в політичній сфері є виникнення нових вогнищ конфліктів (до прикладу, конфлікт на Сході України), активізація терористичних організацій, зокрема Ісламської держави, збільшення частоти терактів в різних регіонах світу, загострення протиріч на релігійному ґрунті (при цьому не лише міжрелігійних, а і міжконфесійних,

(до прикладу, суніто–шіїтське протистояння), міграційна криза в країнах ЄС, що стала свого роду останнім ударом для політики мультикультуралізму, посилення сепаратистських прагнень, в тому числі в країнах Європи, радикалізація націоналістичних рухів тощо.

Саме процеси радикалізації сьогодні потребують особливої уваги, оскільки ця тенденція може стати однією з стійких характеристик системи міжнародних відносин. Адже багато експертів стверджують про зростання імовірності застосування сили у відносинах між державами, що швидше означатиме серйозний крок назад у розвитку людства, аніж якісно новий рівень побудови системи міжнародних відносин. Перетворення сили на головний аргумент може сприяти посиленню радикальних тенденцій, тому необхідним є вивчення процесів радикалізації, що не лише дозволить краще зрозуміти їхні причини та глибинні рушійні сили, дослідити суб'єктів та їхні мотиви, сфери поширення радикальних тенденцій та групи ризику, а і розробити шляхи подолання та превентивні заходи задля уникнення поширення процесів радикалізації. Це особливо актуально через те, що на сучасному етапі в Європі виникає небезпека радикалізації саме на ґрунті націоналізму.

З огляду на це, метою статті є розглянути поняття радикалізації, вивчити причини посилення націоналістичних настроїв та їх радикалізації в країнах Європи на сучасному етапі. З цією метою, зокрема, вивчено нормативні документи, в тому числі міжнародних організацій – ООН, ЄС, а також праці таких дослідників, як Р. Батт, Д. Делла Порта, Г. Так, А. Шмід та ін.

Що стосується самого поняття радикалізації, існує чимало його дефініцій, однак єдиного загальноприйнятого визначення немає. До прикладу, А. П. Шмід [10], відомий голландський дослідник тероризму, наводить шість визначень радикалізації, які дає у своїй праці італійська дослідниця Д. Делла Порта [7, р. 4]. Згідно них, визначальними ознаками процесу радикалізації є «застосування насильства», «насильницьких методів і стратегій в політичних конфліктах», «процес ескалації, що призводить до насильства», «артикуляція певними групами «радикальних» цілей і завдань» тощо. Крім цього, згідно наведених визначень, радикалізація також є «процесом взаємодії між радикальними групами і їхнім оточенням, або наслідком взаємодії між взаємно ворожими акторами» та «означає зміну в переконаннях, почуттях і поведінці в напрямку все більшого виправдання міжгрупового насильства і вимушеної жертви з метою захисту групи». Р. Брігс, теж зазначаючи, що термін «радикалізація» є суперечливим, визначає його як «процес, за допомогою якого індивід змінюється від пасивності чи активності до більшої революційності, войовничості і екстремізму, особливо, якщо існує прагнення або підтримка насильства» [5, р. 1].

Тобто для явища радикалізації, загалом, притаманні поняття «насильства», «конфлікту», часом і «жертви». Це лише підтверджує той факт, що поширення такого роду явищ є небезпечним для суспільства та його окремих членів. Як зазначено в доповіді Групи експертів, створеної Європейською комісією з метою вивчення процесу радикалізації, у його розвитку «глобальні соціологічні і політичні чинники мають таке ж значення, як ідеологічні та психологічні» [2, р. 7]. Саме психологічні та ідеологічні мотиви зумовлюють складність керування та врегулювання явищ, пов'язаних з радикалізацією.

Загалом, вивчаючи різні підходи до визначення явища «радикалізації», можемо помітити, що більшість дослідників розглядає радикалізацію на релігійному ґрунті, суб'єктами якої є представники ісламістських терористичних угруповань чи організацій. До прикладу, А. П. Шмід зазначає, що більшість досліджень за останнє десятиліття зосереджувалися на вивченні радикалізації ісламістів і де-радикалізації терористів–джихадистів [10]. Справді, ісламський фундаменталізм тривалий час був джерелом радикальних тенденцій в різних регіонах світу. Однак сьогодні постає загроза поширення іншого виду радикалізації – на ґрунті національних настроїв і почуттів.

Адже останнім часом спостерігаємо посилення націоналістичних настроїв в країнах Європи, що підтверджують і успіхи націоналістичних партій на виборах до Європарламенту, до прикладу, французького Національного фронту і британської Партії незалежності Сполученого королівства. Також багато аналітиків відзначають серйозні шанси Марін Ле Пен на президентських виборах 2017 року у Франції [9].

Серед передумов процесу посилення націоналізму можна виокремити і економічні проблеми в деяких країнах Європи, що штовхають виборців на підтримку альтернативних правлячим режимам партій, і тенденцію до поширення ідеї виходу з ЄС, прояви якої можемо спостерігати в різних країнах, до прикладу, Великобританії, яка планує провести референдум про вихід з ЄС.

Такі настрої пов'язані з тим, що ЄС, поставши перед новими викликами, недостатньо ефективно може їх подолати, що зумовлено, зокрема, і розбіжностями у підходах до подолання цих кризових явищ. Ситуація навколо Греції, російсько–український конфлікт та санкції проти Росії, потоки біженців з Сирії, що викликали міграційну кризу, ускладнюють функціонування ЄС як єдиного суб'єкта світової політики. Як і кожне інтеграційне утворення, Європейський Союз потребує постійного динамічного розвитку, адже на певному етапі постає перед перспективою можливого занепаду та стагнації, яку можна подолати лише подальшим поглибленням співпраці між країнами. Як зазначає Ф. Траунер, професор Брюссельського вільного університету, функціональні труднощі, що впливають з економічної чи міграційної кризи, вимагають більше, а не менше, компетенцій та рішень ЄС [11]. З іншого боку, таке форсування співпраці викликає зворотній ефект – відцентрові тенденції, прагнення більшого усамостійнення замість інтеграції і кооперації, повернення від європейського до національного.

Саме таку ситуацію спостерігаємо на сучасному етапі – швидке поширення націоналістичних ідей та зростання популярності націоналістичних сил в країнах Європи. Як стверджує Ф. Траунер, партії націоналістів та євроскептиків знаходяться на підйомі, зокрема в країнах, що страждають від наслідків заходів жорсткої економії і погано функціонуючого європейського міграційного режиму [11]. Звичайно, найважливішу роль в процесі посилення націоналістичних настроїв, що відбувається дедалі швидшими темпами, відіграла міграційна криза. А ряд терористичних актів та інших інцидентів, зокрема в Парижі та Кельні, стали каталізаторами цього процесу, викликавши обурення населення європейських країн та категоричне несприйняття чужоземців, їхнього способу життя, зокрема притаманного їм прагнення до

відособленості та небажання приймати цінності, норми та звичаї країн, в яких вони проживають. Як стверджують деякі фінансові аналітики, згаданий вище референдум про вихід Великобританії з ЄС може стати «де факто голосуванням радше з питання імміграції, ніж щодо комерційних переваг від приналежності до найбільшого єдиного ринку в світі» [12]. А Мартін Хатчінсон, відомий ринковий аналітик, зазначає, що ворожість по відношенню до нових іммігрантів є настільки ж питанням економіки, як і ксенофобією [8].

Таким чином, процес радикалізації на основі націоналістичних переконань відбувається сьогодні як результат попередніх проявів ісламського радикалізму. Раніше з метою його подолання урядами країн та міжнародними організаціями застосовувалися стратегії контр-радикалізації чи де-радикалізації, які містили численні рекомендації, програми, заходи і т.д., спрямовані на його подолання та мирне інтегрування в суспільство радикалізованих осіб. Як зазначено у доповіді робочої групи ООН з вивчення радикалізації та екстремізму [1, р. 5], контр-радикалізація – це «пакет соціальних, політичних, правових, освітніх та економічних програм, спеціально призначених для стримування незадоволених (і, можливо, вже радикалізованих) осіб від перетину межі і перетворення на терористів», а де-радикалізація – це «програми, які, як правило, спрямовані проти осіб, які вже стали радикалами, з метою реінтеграції їх в суспільство або, принаймні відвернення їх від насильства» [1, р. 5]. Такі заходи мирного, політичного характеру, звичайно, мають позитивні результати, однак при стрімкому розвитку подій, який характерний був для розгортання та наслідків міграційної кризи в Європі, виникли сприятливі умови для посилення радикалізації європейського суспільства на національному ґрунті. Таким чином, на зміну застосуванню стратегій контр-радикалізації та де-радикалізації прийшла свого роду «радикалізація у відповідь».

Посилення націоналістичних настроїв в Європі було відзначено і на зустрічі країн «Веймарського трикутника», яка відбулася в жовтні 2015 року [4]. За її підсумком було прийнято декларацію, в якій, зокрема, відзначено існування значного ризику фрагментації ЄС: «майже в усіх державах-членах зростає популізм, націоналізм і спокуса самоізоляції, в результаті чого ставиться під сумнів основний принцип європейської солідарності». Варто зазначити, що націоналізм може спричинити фрагментацію ЄС не лише на рівні держав, а і на нижчих, регіональних рівнях, про що свідчать численні сепаратистські націоналістичні рухи в європейських країнах, які не лише не втрачають з часом своєї активності, а, навпаки, в деяких країнах на тлі кризових явищ все більше активізуються. Результати референдуму про відокремлення Шотландії, що підтвердили широку підтримку націоналістів та останні події в Каталонії, зокрема проголошення Плану здобуття незалежності Каталонії до 2017 року, є яскравими прикладами посилення націоналістично-сепаратистських настроїв в країнах Європи.

Націоналісти в Європі сьогодні отримують підтримку, вдаючись не лише до критики урядів через існуючі економічні та інші проблеми, а і апелюючи до національно-етнічних почуттів. Адже етнічна складова завжди відігравала сильну емоційно насичену роль

у процесі посилення націоналістичних настроїв, що особливо актуально на сучасному етапі, коли багато дослідників відзначають процеси етнічного відродження, яке виявляється у поглибленому інтересі до власної історії, культури, традицій тощо. Такі процеси сьогодні можемо спостерігати і в Україні, однак тут етнічне відродження пов'язане з необхідністю подолання наслідків тривалих процесів викорінення етнічних ознак та насадження чужих, зокрема, мови.

Зазвичай, націоналістичні рухи різняться за своїм спрямуванням: одні з них належать до праворадикальних, інші – до ультралівих; одні більшої уваги приділяють захисту власної мови та культури, інші роблять наголос на економічних пунктах у своїй програмі, а треті закликають до повернення етнічних територій. Однак сьогодні націоналісти отримали спільного ворога та докази існування єдиної загрози у вигляді ісламістського екстремізму, що сприяє популярності націоналістичних ідеологій, проте може мати надто небезпечні наслідки. Провісники їх спостерігаємо вже зараз у посиленні радикальних націоналістичних настроїв та емоцій, що, будучи з одного боку закономірним наслідком подій, що відбулися, все ж можуть призвести до ворожості проти людей, які не мають жодного стосунку до терористичної діяльності, екстремізму чи радикалізму. Тому заходи щодо вирішення міграційної кризи, спрямовані на врегулювання існуючої ситуації, варто доповнити програмою з де-радикалізації громадян, настрої яких стають проявом процесу націоналістичної радикалізації суспільства.

Крім цього, посилення націоналізму може мати негативні економічні наслідки. До прикладу, М. Хатчінсон стверджує, що націоналістичні партії не є економічно грамотними, тому їхня політика у випадку, якщо буде імplementована, може зашкодити економіці не лише їхніх, а і сусідніх країн [8]. Г. Рахман, аналітик *Financial Times*, зазначає, що глобальна економічна система переживе відродження націоналізму, але співпраця між країнами знає різкого спаду [9].

Звичайно, економічні наслідки є вагомим аргументом, однак найважливіше, що радикалізація націоналістичних настроїв створює загрозу існуванню європейських цінностей і може спричинити ті явища, які в демократичному суспільстві вважаються небезпечними та негуманними, як, до прикладу, расизм чи ксенофобія. Тому подальший розвиток подій залежить від усвідомлення європейським суспільством того факту, що націоналістичні настрої можуть бути позитивним явищем лише у випадку, якщо не радикалізуються, адже важливо, щоб новими рисами міжнародної системи не стали радикалізм та нетерпимість.

Список використаних джерел

1. First Report of the Working Group on Radicalisation and Extremism that Lead to Terrorism: Inventory of State Programmes, United Nations, 2008. – 22 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.youthpolicy.org/library/documents/first-report-of-the-working-group-on-radicalisation-and-extremism-that-lead-to-terrorism>.
2. Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism: A Concise Report prepared by the European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation, Submitted to the European Commission on 15 May 2008. – 20 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gsdrc.org/document-library/radicalisation-processes-leading-to-acts-of-terrorism>.
3. Власюк О. Радикалізація політичних сил в країнах ЄС [Електронний ресурс] // Блоги. – Режим доступу: <http://blogs>.

ukrinform.gov.ua/blog/oleksandr-vlasyuk/radykalizaciya-politychnyh-syl-v-krayinah-yes

4. Націоналізм в Європі: небезпечна тенденція для майбутнього ЄС? [Електронний ресурс] // Free Voice Information Analysis Center. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/natsionalizm-v-yevropi-nebezpechna-tendentsiya-dlya-maybutnogo-yes>

5. Briggs R. The Role of Civil Society in Counter-radicalisation and De-radicalisation / R. Briggs, A. Strugnell // Institute for Strategic Dialogue. – 2010. – 26 p.

6. Butt R. European Counter-Radicalisation and De-radicalisation: A Comparative Evaluation of Approaches in the Netherlands, Sweden, Denmark and Germany / R. Butt, H. Tuck. – London: Institute for Strategic Dialogue, 2014. – 42 p.

7. Della Porta D. Processes of Radicalisation and De-Radicalisation, Guest Editorial / D. Della Porta, G. LaFree // International Journal of Conflict and Violence. – Vol.6 (1). – 2012. – P.4-10.

8. Hutchinson M. The Consequences of Europe's Nationalism Trend [Electronic resource] / M. Hutchinson // Wallstreet Daily. – Access mode: <http://www.wallstreetdaily.com/2015/12/17/europe-france-nationalists>.

9. Rachman G. Nationalism is back [Electronic resource] / G. Rachman // The Economist. – Access mode: <http://www.economist.com/news/21631966-bad-news-international-co-operation-nationalism-back>.

10. Schmid A. Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review [Electronic resource] / A. P. Schmid // The Hague: ICCT Research Paper, 2013. – Access mode: http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf

11. Trauner F. The integrative power of the threat of disintegration [Electronic resource] / F. Trauner // European Policy Network. – Access mode: <http://politheor.net/the-integrative-power-of-the-threat-of-disintegration>.

12. Udland M. There's a new political risk looming in Europe [Electronic resource] / M. Udland // Business Insider. – Access mode: <http://www.businessinsider.com/european-nationalism-risk-2015-9>

References

1. First Report of the Working Group on Radicalisation and Extremism that Lead to Terrorism: Inventory of State Programmes, United Nations, 2008. – 22 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.youthpolicy.org/library/documents/first-report-of-the-working-group-on-radicalisation-and-extremism-that-lead-to-terrorism>.

2. Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism: A Concise Report prepared by the European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation, Submitted to the European Commission on 15 May 2008. – 20 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gsdr.org/document-library/radicalisation-processes-leading-to-acts-of-terrorism>.

3. Vlasyuk O. Radykalizatsiya politychnyh syl v krayinah YeS [Elektronnyy resurs] // Blohy. – Rezhym dostupu: <http://blogs.ukrinform.gov.ua/blog/oleksandr-vlasyuk/radykalizaciya-politychnyh-syl-v-krayinah-yes>

4. Natsionalizm v Yevropi: nebezpechna tendentsiya dlya maybutnoho YeS? [Elektronnyy resurs] // Free Voice Information Analysis Center. – Rezhym dostupu: <http://iac.org.ua/natsionalizm-v-yevropi-nebezpechna-tendentsiya-dlya-maybutnogo-yes>.

5. Briggs R. The Role of Civil Society in Counter-radicalisation and De-radicalisation / R. Briggs, A. Strugnell // Institute for Strategic Dialogue. – 2010. – 26 p.

6. Butt R. European Counter-Radicalisation and De-radicalisation: A Comparative Evaluation of Approaches in the Netherlands, Sweden, Denmark and Germany / R. Butt, H. Tuck. – London: Institute for Strategic Dialogue, 2014. – 42 p.

7. Della Porta D. Processes of Radicalisation and De-Radicalisation, Guest Editorial / D. Della Porta, G. LaFree // International Journal of Conflict and Violence. – Vol.6 (1). – 2012. – P.4-10.

8. Hutchinson M. The Consequences of Europe's Nationalism Trend [Electronic resource] / M. Hutchinson // Wallstreet Daily. – Access mode: <http://www.wallstreetdaily.com/2015/12/17/europe-france-nationalists>.

9. Rachman G. Nationalism is back [Electronic resource] / G. Rachman // The Economist. – Access mode: <http://www.economist.com/news/21631966-bad-news-international-co-operation-nationalism-back>.

10. Schmid A. Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review [Electronic resource] / A. P. Schmid // The Hague: ICCT Research Paper, 2013. – Access mode: http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf

Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf

11. Trauner F. The integrative power of the threat of disintegration [Electronic resource] / F. Trauner // European Policy Network. – Access mode: <http://politheor.net/the-integrative-power-of-the-threat-of-disintegration>.

12. Udland M. There's a new political risk looming in Europe [Electronic resource] / M. Udland // Business Insider. – Access mode: <http://www.businessinsider.com/european-nationalism-risk-2015-9>

Chervinka I. M., Candidate of Political Sciences, Assistant of the Department of Political Science and International Relations, Lviv Polytechnic National University (Ukraine, Lviv), chaban_iryana888@ukr.net

Radicalization of nationalism in European countries

The concept of «radicalization», its definitions and features are considered. The manifestations of nationalist sentiments and their radicalization in Europe at the present stage are studied. The causes and preconditions contributing to the spread of nationalist trends are considered including economic difficulties, the threat of disintegration, migration crisis, which was the catalyst for strengthening and radicalization of nationalist sentiments in the EU. The concepts of «counter-radicalization» and «de-radicalization» as key strategies for countering radicalization processes are considered. The factors complicating the current situation in Europe are analyzed (the threat of fragmentation, emotional component of nationalism, the possible negative economic consequences of nationalism, the probability of it escalating into racism and xenophobia, etc.).

Keywords: radicalization, nationalism, extremism, terrorism, xenophobia, Europe, the EU.

Червинка И. Н., кандидат политических наук, ассистент кафедры политологии и международных отношений, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), chaban_iryana888@ukr.net

Радикализация национализма в странах Европы

Рассмотрено понятие «радикализация», особенности его дефинирования и присущие ему признаки. Изучены проявления усиления националистических настроений и их радикализации в странах Европы на современном этапе. Рассмотрены причины и предпосылки, способствующие распространению националистических тенденций, в частности, экономические трудности, дезинтеграционные настроения и миграционный кризис, который стал катализатором усиления и радикализации националистических настроений в странах ЕС. Рассмотрено понятие «контр-радикализации» и «де-радикализации» как основные стратегии противодействия процессам радикализации. Проанализированы факторы, усложняющие современную ситуацию в странах Европы (угроза фрагментации, эмоциональная составляющая национализма, возможные негативные экономические последствия усиления национализма, вероятность его перерастания в ксенофобию и расизм и т.п.).

Ключевые слова: радикализация, национализм, экстремизм, терроризм, ксенофобия, Европа, ЕС.

* * *

УДК 327

Щолокова Г. В., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (Украина, Днепропетровск), a.shchokolova@gmail.com
Назаренко А. А., студентка, напрям підготовки «Міжнародні відносини», Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), albina.nazarenko.95@mail.ru

РЕГИОНАЛЬНОЕ СУПЕРНИЦТВО США І КНР В АФРИКАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Досліджено актуальні питання регіонального суперництва США і КНР в Африканському регіоні. Проаналізовано регіональний аспект у відносинах двох країн у процесі співіснування в Африці, досліджено суперечності в їх інтересах. В статті важливе місце було відведено аналізу природи економічних і геополітичних інтересів двох держав на Африканському континенті. Також було досліджено провідні напрямки діяльності двох світових акторів на рівні Африканського регіону в рамках «непрямого суперництва».

Ключові слова: КНР, США, Африканський регіон, регіональне суперництво США з КНР.